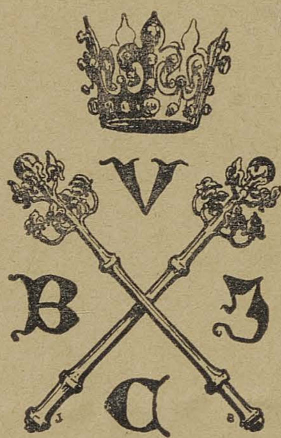

V
B
J
C

06 1/2 p6+

...ocesów III

... manus — Sollohub.

... Sorocyna — Pańkowski — Chreptowicz

3. Pióro — Żaba.

4. Przyna.

5 Przysiecki. Zdzjewski. Hornowski. Kaminiewicz.

6. Horpowski — Zakrzewski

7. Mysnyński — Terlecki — Zaborowski

8. Sanguszko — Mouszewicz — Piotrowski.

9 — —

10. Dominikanie — Szamocki — Kotyliński.

11 Czartoryski — Cystersi.

12. Smyski — Rembowski

13 Niemcewicz — Cystersi.

14 — Rembowski

15 Rembowski — Czartoryski.

16. Świerzkowski — Rembowski.

17 Rembowski — Niemcewicz.

18. Smyski — Cystersi. Kurzewski —

19. Basz — Zdanowicz — Poziemkowska.

20 Chojecki Tomkowicz —

21 — —

22 Murawsko — Kowneccy, Chojecki.

23. Chojecki Chojeccy — Jankiewicz — Bogusławski.

24. — —

25 [Chojeccy.

26. Tomkowicz — Chojecki.

27. Korsak — Laskarys — Tyszkiewicz — Plater.

28. Abramowicz. Laskarys. Horain.

29. Laskarys — Tyszkiewicz Horain.

30. Zabiełło — Laskarys —

31. Horain. Plater. Laskarys.

32. — —

33. Laskarysowie.

34. Laskarys — Makowiecki.

35. Radziwiłł — Laskarys.

36. Korsak — Laskarys.

37. Plater — Laskarys.

Iwaszkiewicz — Gorzynata — Sorokas

38 —

39 – Benedyktynki – Bukarewicz.
40. Bohurewicz – Wołłowiczowna –
41. — —
42 — —
43. Pękalski – Puciata.
44. Alexandrowicz. Kopelowicz. Domanski – Tepter .
45 — —
46. Maleszewski – Bernardynki.
47 — —
48 — —
49. — —
50 – Łaniewski. Mokrzecki.
51 — — Nowicewicz.
52. Urbanowicz – Mokrzecki
53 Łaniewski – Mokrzecki.
54. — —
55 Jelscy – Ćwirński.
56 Janowski – Wołodkowicz.
57. Oskierkowie – Sinkiewicz – Nierabitowski.
58 Tuchanowski. Sinkiewicz Oskierko Korwyc.
59. — —
60 — —
61. Nierabitowscy.
62 — — Sinkiewicz.
63 — —
64 — — Tuchanowski.
65 — — Wolan.
66 — —
67 — Tomaszewicz.
68 —
Tomaszewicz
69. Oskierko.
70 Tuchanowski – Sinkiewicz – Oskierko.

REPLIKA

Ze strony W. JP. Boharewicza Rotmistrza Starodubow:

PRZECIWKO:

WW. Pannom Benedyktynkom Wileńskim.

---

§§.

Pomiędzy Spraw jakie się zdarzają,, *o alienacyą Dobr Ziemskich*,, nayłacniey jest rozpoznać dzisieyszą, w tey bowiem nawet kwestyi niema *utrum Folwark* (o który sprawa) *od Swieckiego do Duchownego Stanu jest alienowany?* lecz to tylko idzie pod kwestyą ,, *czy ten Folwark chociaż alienowany, może przecież być zostawiony w Possessyi Panien Benedyktynek Wileń:*

Zostawiwszy więc to na stronie, jako rzecz nie kwestyonowaną, i Produktami obustron doniesioną, *że Marcin Ochimy Podstoli Lidz: zapisując Pannom Benedyktom Wileń: Folwark Wiażyn Puytowski zowiący się, istotną tym sposobem alienacyą uczynił*,, dowodzić się tylko będzie, że ten Folwark nie może być zwracany do dzierżenia Panien Benedyktynek, ale że ma być sądzony Aktorstwem Wmu Boharewiczowi Rotmistrzowi Starod:

Ze zaś to dowodzenie jaśnieysze być nie może, tylko przez rezolwowanie zarzutow Panien Benedyktynek. Od tego więc zaczyna się rzecz Repliki ninieyszey, *mianowicie od przełożenia:*

§.

,, Iż ani dawność przez Panny nadciągana ani Konstytucya 1775.
,, approbująca tylko Fundusz Pacowski, do którego ten Fol-
,, wark, jako późniey od inney osoby nabyty nie wchodził,
,, ani w reszcie Konst: 1778. zakazująca Przywilejow Juris Ca-
,, duci, nie pomagają Pannom Benedyktynkom do utrzymania
,, się przy Aktorstwie Wiażyna Puytowskiego.

§.

Jest to tak, jak mowią, i mowić będą Benedyktynki Wileńskie, że dawniey nie wolne były Przywileje Juris Caduci, na Dobra od Rycerskiego, do Duchownego Stanu odrywane, ale to dłużey nie trwało, tylko przez panowanie, i to nawet nie całe Zygmunta Trzeciego, to jest od Roku 1588. w którym Statut teraznieyszy poprawiono i wydano, aż do Ru 1631. w którym stanęła już Konstytucya Titt: *o Dobrach Ziemskich Dziedzicznych*, Fol: 666. Volumine 3tio w te słowa: ,, Warujemy to teraznieyszą Konstytu-
,, cyą, że Dobra Ziemskie dziedziczne, nec modo donatio-
,, nis, nec emptionis, albo hypotecæ, neq; quovis obliga-
,, tionis modo aut aliquo alio Jure, napotym dostawane
,, być nie maią, jedno przez te osoby, ktore żadney w per-
,, sonach swoich preeminencyi nie zaciągając, Juri terrestri
,, mere podlegają & per omnia gaudent æqualitate & pa-
,, ritate Juris et penæ, z drugiemi Obywatelami Państw
,, naszych &c.

A Przez

Przez ten czas od wydania Statutu, aż do daty wezwaney Konstytucyi jest to prawdą, że w Litwie, gdy niebyło prawa innego, oprócz Statutu „ *względem Cyrkulacyi Dobr między Swieckim a Duchownym stanem* „ wtedy wolno było Duchownym nabywać Dobra wiecznością według Art. 1. Rozdz: 7. wolno or z było każdemu Swieckiemu Testamentem nawet na Kościoł zapisać według Ar: 3. z Roz: 8.

Lecz i taka wolność nic bynaymniey do dzisieyszey sprawy nie wchodzi, bo Marcin Owsiany Stoln. Lidz: nie wtedy alienował Folwark Wiażyn, kiedy mu wolno było, pod czasem Exekucyi Statutu; lecz w Roku 1640. Augusta 2. kiedy już były dwie uprzedzające Konstytucye, pierwsza wyż cytowana 1631. druga 1635. które Statut odmieniwszy nie dozwalały już Dobr alienacyi, żadnym sposobem do Duchownego od Swieckiego Stanu, oprócz samych Fuudacyow de nova radice, i to pod regułami pewnemi jakie są opisane w Konstytucyi 1635.

Zadnym tedy nie jest to argumentem, że dawniey, póki nie stanęły Konstytucye, nie wolne było Exportowanie Przywilejow Juris Caduci, na Dobra alienowane, tu bowiem nastąpiła alienacya już po Konstytucyach, na tę, że wolna Exportacya Przywileju, opowiedzą się przyczyny poniżey, ale, że Panny zasłaniają się, nayprzód dawnością, na oną więc jest Trybunałowi Rezolucya potrzebna.

Konstytucya 1635. jest to prawo, które zajęło, i czas wyższy przed sobą, od którego nie wolna była Alienacya, i czas też następny po sobie, póki znowu tey Alienacyi zakazała.

Wyższy czas zaięła, nie od Konstytucyi (prawda) 1641. zakazuiącey nayprzód alienacyi, ale tylko od dnia Elekcyi Władysława Czwartego, która była w Roku 1632. Słowa Konstytucyi 1635. „ Postanawiamy, i wiecznemi czasy mieć chcemy na nic „ inszego, tylko na chwałę Bożą i całość Rzpltey nie respektu„ iąc, że napotym inkluduiąc i ten czas przeszły, to jest: *od* „ *Dnia szczęśliwey Elekcyi Naszey* Dobra dziedziczne Ziemskie od „ Stanu Rycerskiego, ani Wendycyami, ani Sukcessyami pod „ jakimkolwiek pretextem nie mogą być alienowane, ani za„ trzymane. „

Niższy dopiroż czas po sobie także wytknęła, póki być miała ta alienacya nie wolna, bo napisała daley następuiące słowa:„ *Ale wiecznemi czasy maią być w rękach i Possessyi Osob stanu Rycerskiego* „ *na których samych forum i pena w Statutach de expeditione bellica wyrażone zaciągaią się.*

Otoż ma sobie doniesionym Trybunał, że według Statutu nie dłużey wolne było nabywanie Stanowi Duchownemu *Dóbr Ziemskich*, tylko aż do Roku 1632. jako do czasu Elekcyi Władysława IV. od tego zaś czasu nie tylko że abrogowana została ta wolność nabywania, ale razem dołożony warunek i to explicite „ *iż wiecznemi czasy maią być Dobra w Possessyi Osob Stanu Rycerskiego*, zkąd się probuie, że dawność żadna na zasłonę Possessyi po Konstytucyach nabytey brana w pomoc być nie powinna.

W Pośrzód tych samych lat, kiedy już Stan Swiecki, ubespieczał się Prawami, aby Dobra Ziemskie nie odchodziły od jego, zaczął na wzaiem Stan Duchowny burzyć się przeciwko Stanowi Rycerskiemu, ożywiaiąc wszelkie przeciwko temu nawet zaniedbane pretensye; lecz gdy Stan Rycerski zażalił się o to na Seymie Roku 1633. w ów czas stanęła Konstytucya na Koronę

folio

folio 797. volumine 3tio w tey treści: „ Zabiegaiąc temu, aby „ Dominia rerum in incerto niezostawały, ażeby dawne Posses- „ siones i dispositiones Dòbr Szlacheckich nie ruchomych wzru- „ szone, i zatrudnione nie były, Authoritate Conventus præ- „ sentis postanawiamy, aby ante inchoatam litem vigore Con- „ stitutionis præsentis, Bonorum immobilium præscriptio Sta- „ nowi Szlacheckiemu contra Ecclesiam Annorum 60. służyła.„

Nim dwa lata po tey Konstytucyi wyszły, pierwiey dał się poznać Stan Duchowny zswemi wycieczkami, ten bowiem interpretuiąc, że wezwana Konstytucya, służyła tylko Koronie, nie ustawał prześladować Stanu Rycerskiego w Litwie, z czego to nastąpiło, że Rzeczpospolita na Seymie Ru 1635. reassumowała rzeczoną Konstytucyą i na Litwę, świadczy to Konstytucya 1635. titulo o *Dawności Dóbr Szlacheckich* fol: 859. vol: 3tio.

Dwóch tych Konstytucyow podobało się trzymać Pannom Benedyktynkom, na wrażenie, że te jakoby dawność do lat 60. zamierzyły, lecz że Panny nadciągaią to nie właściwie, każdy to poznać powinien przez uwagi, że rzeczone Konstytucye dawność opisały, nie na obronę Stanu Duchownego od Swieckiego, lecz przeciwnie na z'łonienie Dòbr Szlacheckich, od pretensyow Duchownych, gdyż tak brzmi Ich Tytuł. Znacznie, a osobliwie ten wyraz Stanowi Szlacheckiemu. *Contra Eccl.siam &c.*

Nie pro Ecclesia tedy przeciwko Stanowi Swieckiemu, lecz Stanowi Swieckiemu contra Ecclesiam jest opisana do lat 60. dawność zatym nie widzi dotąd Trybunał prawa na tę dawność, którą Panny chcą za sobą wmòwić, a widzi przeciwnie Prawo w Konstytucyi 1635. *która na wieczne czasy Dobra Ziemskie do Stanu Rycerskiego przywiązuiąc*, żadney mieć nie chała dawności pro impedimento swey ustawy.

W Kole Praw do tego celu stanowionych, zaszła po niżey Konstytucya 1669. ale i ta nieużyteczna jest stanowi Duchownemu, bo ona nie tylko że przez Fundacye nie prawne odrywać Dóbr od Rycerskiego Stanu nie pozwoliła, lecz nawet wszelkie uprzedzaiące przeciwko Prawu Fundacye, nullitati poddała. Co także dowodzi, że i te Prawo Dòbr nie słusznie zadzierżanych nie zasłaniało dawnością. Czytać tę Konstytucyą 1669. vol: 5to fol: 16. titt: *Dobra Ziemskie.*

Siedmią laty pòźniey ustanowiła Rzecz-pospolita czwartą jeszcze Konst: to jest w Roku 1676. Titulo o *Testamentach*, przez którą zabraniaiąc czynienia in rem stanu Duchownego wszelkich, mianowicie na Dobrach Ziemskich legacyow, wyraźnie dawności nie uznała, bo przeszłe legata nietylko mimo czas przemilczany, lecz mimo Dekreta etiam favore Duchowieństwa zaszłe za nikczemne ogłosiła, i o te Dekreta forum do czynienia wyznaczyła, legatur ta Konstytucya przez Konstytucyą 1677. na Litwę przyięta.

Konstytucye koleyno pierwsza 1726. Titulo *Warunek de non alienandis bonis*, druga 1764. Konwokacyina Titulo *Warunek Miast W. X. Litt:* trzecia Roku 1768. Titulo *o nieoddaleniu Dóbr Ziemskich*, wszystkie są tego znaczenia, jako i Prawa pierwsze, iż alienacya Dòbr od stanu Swieckiego niewola, wszystkie oraz przeszłych alienacyow dawnością nie ochraniaią. Owszem z tych jedna 1764. nay wyraźniey dawność usunęła na stronę, bo od Roku 1677. wszelkie legacye podniosła przez słowa: *A gdzieby takowe summy przez Testamenta, legacye, donacye, na Kamienicach, Domach, Placach i Gruntach Mieyskich po Konstytucyi 1677. dla stanu Duchownego wniesione i o-*

 pi-

piſane być ſię pokazały, tedy takowe legacye et Cujuscunque Tituli donacye, i ſummy za nie ważne deklarowawſzy &c.

W Takim tedy ſtanie, kiedy poſſeſſye przez allienacyą nabyte, żadney ex vi dawnego zadzierżenia nie miały obrony, i kiedy na te allienowane poſſeſſye powychodziło wiele Przywileiow Juris Caduci, ſkłoniła ſię Rzplta pierwſzy raz uſtanowić Prawo dawności nie wyżey jednak, tylko w Roku 1778. i nie na inne znowu Poſſeſſye, tylko na te, ktore Proceſſem Prawnym albo Przywileiem, aż do dnia tego, w ktorym owe Prawo ſtanęło, zakweſtyonowane nie były.

Do opiſania tey dawności nie wezwała Rzplta żadnego uprzedzaiącego Prawa, bo tego nie było, ale ſama nowy czas, i w żadnym dawnieyſzym Prawie nie wyrażony, to jeſt lat 50. na dawność Duchownemu ſtanowi przeciwko Swieckiemu wyznaczyła, wyiąwſzy atoli z pod tey dawności wſzyſtkie (jako ſię wſpomniało) Poſſeſſye, na ktore do momentu owego były iuż powydawane Przywileie. Uczy tey prawdy Konſtytucya 1778. Titulo Kaduki.

w Te Słowa:

„ Poſtanawiamy i za Prawo mieć chcemy, aby każda Poſſeſſya „ ruchoma, i nie ruchoma, Duchowna i Swiecka Prawu „ Kaduka podlegać mogąca, od pięciudzieſiąt lat Prawnie „ nie zakweſtyonowana, iuż ani Przywileiem nadanie, ani „ Juryzdycznym Proceſſem wzruſzona być nie mogła: *To jednak waruiąc, ażeby Przywileie naſze do dnia dziſieyſzego na Kaduki wyżſze po przyzwoitym wprzód in foro Competenti rozſądzeniu zupełny ſwóy wigor podług Praw dawnieyſzych zachowały.*

Pierwſze zatym to Prawo zaſzło na obronę ſtanu Duchownego, ale i te dziſiay PP. Benedyktynkom nie ſłuży, bo nim one Rzplta uſtanowiła pierwiey Wżny Boharewicz otrzymał juris Caduci Przywiley, ktoremu ta Konſtytucya nie tylko ſkutku nie zakazała, lecz owſzem walor (in eo ſuppoſito ſkoro jeſt allienacya) przyznała, przez ſłowa, ktore iuż ſłyſzał Trybunał, a ktore znowu ſię powtarzaią, *To jednak waruiąc, ażeby Przywileie naſze do dnia dziſieyſzego na Kaduki wyſzłe &c. zupełny ſwóy wigor &c. zachowały.*

Przywiley W. Boharewicza w dniu 16. 8bra Roku 1778. zapieczętowany, pierwſzy jeſt: lub późnieyſzy? od naſtania tey Konſtytucyi, zachodzi i to w kweſtyą między Pannami Benedyktynkami, a W. Boharewiczem, lecz że ta kweſtya ma ſię tłumaczyć ſwoim oſobnym przez teraznieyſzą Replikę punktem, zoſtawuie ſię to więc do przełożenia niżſzego, a tu konkluduie, iż wſzyſtkie Prawa do tego mieyſca wezwane, nie ochroniły dawnością Poſſeſſyi Dobr Wiażyna Puytowſkiego nie inaczey, tylko alienatorie przez PP. Benedyktynki nabytey.

§.

Na taką Poſſeſſyą wolna była Exportacya Przywileiu Juris Caduci, lecz że i to Panny kweſtyonuiąc, jeſt przeto okolicznością W. Boharewiczowi potrzebną, aby Trybunał cokolwiek i o tym poſłyſzał.

Konſtytucya 1631. jako Prawo naypierwſze, nie opiſuie prawda, *Zeby Dobra allienowane miały ſpadać na Krola*, ale dla tego Poſſeſſyow allienowanych mieć nie chciała, owſzem aby te nie były ściśle zakazała, nic więc z tąd nie zawiązuie ſię dla Panien, aby przez to legitymowała ſię ich Poſſeſſya, ile kiedy wywiodło ſię, że żadna

dna dawność nie służy, a Prawa późnieysze Dobra takie pod satysfakcyą Królow oddały.

Konstytucya 1635. już do delacyi, o alienowane Dobra etiam każdego dopuściła w takim bowiem przypadku, gdyby Osoba maiąca Dobra spadkowe wstąpiła do Zakonu, a przed Professyą rezygnacyi, czyli zrzeczenia Dóbr nie uczyniła, w tenczas nayprzod Krewnym, a potym y obcemu etiam pozwać do taxy Dziedzictwa wyraźnie pozwoliła. *Czytać tu Konstytucyą.*

Nie surowiey, lecz tak właśnie, jako y pierwsze prawa zakazała Konstytucya 1726. wszelkich alienacyow, to zaś: że wolna każdemu o Dobra alienowane delacya, oraz że one spadaią do szafunku Krola wyraźniey od pierwszych opisała przez *Słowa*: „ y „ wszelkie takowe Dobra ad delationem cujuscunq; nobilis, con„ fiscationi subjacere maią, których połowa Delatori, a druga „ połowa ad distributivam justitiam nostram Ju:e Caduco perso„ ne nobili conferendo należeć ma.

Znaczenie tey Konstytucyi, inaczey tłumaczą Panny Benedyktynki, które mówią: że ta wolność delacyi, oraz spadek na Króla, ściąga się do Dóbr nie wyżey tylko po Konstyt: 1726. alienowanych, lecz że to tłumaczenie jest zawodne, a nawet prawem osobnym rezolwowane, niechay Trybunał uważa.

Konstyt: 1776. titulo *Edukacya Narodowa*, ubespieczaiąc aby Dobra na Edukacyą Młodzi niegdy oddane przez exportowanie Przywilejow, lub delacyą od pomienionego Funduszu nie odchodziły, *tak napisała*:

„ Ponieważ Konstytucye 1726. y 1764. o nieoddaleniu Dóbr od sta„ nu Szlacheckiego zapadłe, Fundusze Duchowne contra præ„ scriptum Konstyt: 1635. czynione, y zaskarżone, nie dla Suk„ cessorow, lecz ad quamvis delationem, medium delatori, me„ dium fisco przysądzać nakazuią; Konstyt: zaś 1775. ostatnia „ titulo *Ubespieczenie Funduszu Edukacyi młodzi Narodowey*, Dobra „ Pojezuickie wszelkie, jako powracaiące do Stanu Szlacheckie„ go, to jest do zrzódła, z którego je miała Societas zgaszonego „ Zakonu za niepodpadaiące Prawu de alienatione, deklarowa„ ła; więc ażeby jakowegokolwiek rodzaju Fundusze na Eduka„ cyą w Krajach Rzeczypospolitey obrócone y zapisane, titulo „ alienationis, odpadać y kwestyonowane być więcey nie mo„ gły, stanowiemy.

Jasno tedy y wyraźnie ta sama Rzeczpospolita, która Prawa stanowi wytłumaczyła: *Iż Konstytucya 1726. Fundusze Duchowne wszelkie contra præscriptum Konstyt: 1635. czynione, nie Sukcessorom, lecz ad quamvis dellationem medium fisco, medium delatori* (są to prawa słowa) *oddała*, a Dobra tylko na Edukacyą Młodzi oddane, y znowu do Stanu Rycerskiego zwrócone, ab hoc fisco ocaliła, zatym prawda: że interpretacya Panien nietylko zawodna, lecz prawem tym cytowanym wyraźnie rezolwowana.

Oprócz tego skoro wyższe Prawa (jak się doniosło Trybunałowi) żadną dawnością Dóbr przez alienacyą zadzierżanych nie zasłoniły, owszem: *Aby te wiecznie zostawały w ręku, y Possessyi Stanu Rycerskiego*, wyraźnie nakazały, późnieysza tandem Konstytucya, gdy takie Dobra alienowane pod delacyą każdego Szlachcica w połowie, a w drugiey połowie pod szafunek Króla oddała, możeż bydź jaki pretext? do dysputowania: że na wyższe przed Rokiem 1726. alienacye niewolna jakoby exportacya Przywileju.

Od nastania pierwszey Konstytucyi, aż do ustanowienia ostatniey zawsze Rzeczpospolita przestrzegała stan Duchowny, aby on Dóbr

 spoſo-

ſpoſobem zakazanym nie nabywał, a nigdy przecież nie pochwaliła postępku tego, przez który źle nabywał, wyjąwſzy tylko czas jeden od Konſtytucyi 1631. aż do Elekcyi Władyſława IV. to jeſt do Roku 1632. w którym jeśli były jakie nabycia, te w ſwojey mocy, według Konſtyt: 1635. zoſtały.

Z jakiego tedy powodu approbować ſię może PP. Benedyktynek konkluzya: że lubo Rzeczpoſpolita przez wſzyſtkie Prawa zakazywała Dóbr nabywania, lubo te Dobra na wieczne czaſy do Stanu Rycerſkiego przywiązała, a jeśliby przeciwko jey Prawom były alienowane do del.cyi każdego Szlachcica y ſzafunku Króla oddała, lubo wreſzcie źle y nieprawnie Dóbr nabytych przez ſtan Duchowny żadną dawnością nie ochroniła, jednak nabycie Folwarku Wiażyna, chociaż przeciwko Prawom, bo po Konſtytucyi 1635. wzruſzać ſię niepowinno.

Trzebaby więc refutować wſzyſtkie te przyczyny, chcąc pobłażyć PP. Benedyktynkom, ale że mieyſce tych przyczyn ſame zaſtępuią Prawa, a te ile jaſne y wyraźne refutowane być niemogą, dla tego też niemoże mieć ſwego mieyſca y PP. Benedyktynek ſyſtemma.

Oſtatnia demum Konſtyt: 1778. cierpiałaby tu gwałt przeciwko ſobie, ta bowiem, wſzelkie Przywileje uprzedzaiące ſwoią uſtawę zoſtawiwſzy in vigore, nie potrzebuje do nich więcey, tylko przekonania o złość Poſſeſſyi in competenti foro, *przypomnieć tu Konſtytucyą.*

Temu Prawu uczynił doſyć W. Boharewicz, bo jako wziął delacyą y Przywiley, na dowodzenie, że Panny Benedyktynki Wiażyn Puytowſki alienatorie trzymały, takteż y poparł ſwoią delacyą w Ziemſ: właściwym, w którym przekonał, że Panny Benedyktynki Wileńſ: ufundowane dawniey od Felixa Paca Podkomorzego Litt: zle póżniey, alias w Ru 1640. Aug: 2. przyimowały Folwark Wiażyn ſpoſobem donacyi od Marcina Owſianego, bo nie przez fundacyą denova radice, zatym że ten Folwark poſſydowały nieprawnie.

Na połowę tey prawdy zgadzaią ſię Panny, że zle ten Folwark przyięły, na drugą tylko zgodzić ſię niechcą, że tracić powinne, lecz jak to z ſobą pogodzić, że chociaż zle Folwark doſtały, dobrze przecież poſſydować powinne.

Skutek więc czyli vigor zoſtawiony przez oſtatnią Konſtytucyą wſzelkim uprzedzaiącym Przywilejom jeſt Prawem oprócz wyżſzych ſzczegulnieyſzym ieſzcze na przywiley W. Boharewicza, zatym śmiało ſię wnoſi iż y ta kweſtya PP. Benedyktynek ważnie jeſt znieſiona.

§.

Mówią potrzecie PP. Benedyktynki, że Konſt: 1775. ich Funduſz sprobowała, y między Dobrami w aprobacie wyrażonemi „ *Wiażyn*, wymieniła, zatym że poſzukiwanie W. Boharewicza za Przywileiem ieſt nieprawne.

R. Że Konſtytucya 1775. sprobowała ich Funduſz, oraz między Fundu-ſzowemi Dobrami położyła Wiażyn, zgoda ieſt na to, lecz żeby ten Wiażyn Puytowſki o który Sprawa, należał do Dóbr funduſzowych y był PP. Benedyktynkom przez Felixa Paca Podkomorzego Litt: Fundatora ich Konwentu oddany, na to niema zgody, zatym aprobata na Funduſzowe Dobra bynaymniey do tego Folwarku (który późniey po Funduſzu y z inney ręki nabyły) ściągać ſię niemoże.

Do poznania tey prawdy, że Konſtytucya Funduſz tylko Felixa Paca aprobowała, y tym Funduſzem Dobra tylko zaięte wyſpecyfikowała ieſt Tryb: potrzebna do wiadomości treść tey Konſtytucyi, *Która cała ieſt w tym brzmieniu.*

„ Fun-

„ Fundusz PP. Benedyktynek Wileńskich przez urodzonego Felixa
„ Paca Podkomorzego W. X. Litt: na Dobrach Dziśna, y O-
„ strowiec cum omnibus attinentiis w Oszmiańskim y Brasław-
„ skim Powiatach, Wiażyn cum omnibus attinentiis w Mińskim
„ Halin z Porudominem (non involvendo części tegoż Poru-
„ dominia do Aktorstwa WW. Horainow należącey) w Wi-
„ leńskim Woiewództwie leżących authoritate præsentis Con-
„ ventus aprobuiemy, & immunitatibus Ecclesiasticis inkorpo-
„ ruiemy salvis oneribus Reipublicæ.

Że Wiażyn Puytowski który pierwiey należał do dziedzictwa Krzysztofa Kaweczyńskiego, a potym Marcina Owsianego Stolnika Lidz: tandem przeszedł do Possesyi PP. Benedyktynek niebył nigdy Dobrami Felixa Paca Podkomorzego Litt: y że nie z jego Fundacyi dostał się PP. Benedyktynkom, nayiepiey informuie same Prawo Marcina Owsianego Stolnika Lidz: pod Rokiem 1640. Aug: 2. wydane które poświadcza, raz to, że już PP. Benedyktynki były na innych Dobrach ufundowane, drugi raz to, że ten Folwark Wiażyn Puytowski nikt inny, tylko Marcin Owsiany (chociaż niewolnie) darował. *Czytać to Prawo daty 1640. Aug: 2.*

Otoż nie to być rzetelnym pokazuie się co Panny wnoszą, lecz to co W. Boharewicz dowodzi, iż Fundusz Felixa Paca jako niezaymował y nienadał Folwarku Wiażyna Puytowskiego, tak aprobata tego Funduszu szczegulna zaymować niemoże Dóbr dalszych, które Panny miały nad Fundusz, y z innego tytułu jak Prawo Owsianego przeświadcza.

Wierzyć trzeba że Panny w Ru 1775. starając się o aprobatę starać się musiały o taką Konstytucyą, któraby ich Possesyą w Dobrach nie tylo funduszowych, lecz y w dalszych nad Fundusz pomnożonych legitymowała, ale że Stany Rzeczy pospolitey, musiały im odmówić tey, jakiey im było trzeba aprobaty, zgodziły się przeto PP. aby zyskały chociaż samego Funduszu potwierdzenie jakoż więcey nad te y niezyskały.

Nic to nieznaczy z czym się daią słyszeć Panny, że one w Funduszu Pacowskim niemaią wyrażonych Dóbr Wiażynia a Konstytucya przecież wyraziła zatym że o Wiażyn już Sprawa niewolna.

Wyraziła Konst: Wiażyn między Dobrami Panien, ale nieinaczey, tylko wyraziwszy pierwiey iż te im nadał Fundusz Felixa Paca Podkom: Litt: wespół z Dobrami Dziśną, Ostrowcem, Halinem, y Porodumiem. *Czytać Konst:*

Z tego więc nic nie wypada, tylko ta jedyna konkluzya, że Panny, jeśli maią Wiażyn z nadania, y Fundacyi Paca, to aprobata Seymowa na ten tylko Wiażyn Pacowski służy, nie zaś na Wiażyn Puytowski, który nie od Paca swego Fundatora, lecz od Owsianego miały, jeśli zaś z nadania, y Fundacyi Paca Dóbr Wiażynia nie maią, nie maią razem y aprobaty Seymowey, bo Rzplta to aprobowała, cokolwiek Felix Pac Podkomorzy Litt: przez Fundusz im nadał, bo tak a nie inaczey Konstytucya mówi
„ *Fundusz Panien Benedyktynek Wileń: przez Urodzonego Felixa Paca*
„ *Podkomorzego W. X. Litt: na Dobrach Dziśna, y Ostrowiec cum*
„ *omnibus attinentiis w Oszmian: y Brasław: Powiatach, Wiażyn cum*
„ *omnibus attinentiis w Min: &c. aprobuiemy.*

Pierwiey tedy Panny okazać powinne Fundusz Felixa Paca, y w nim znaydowanie się *Wiażynia Puytowskiego*, a potym dopioro zasłaniać się aprobatą Seymową powinne, jeśli mówią, że ten Folwark wszedł w aprobatę, bo ta aprobata nie nastąpiła extra Funduszu, lecz intuitu Funduszu, y na sam też Fundusz.

Maią nadto PP. Benedyktynki drugi Wiażyn oprocz tego, o który W. Boharewicz proceduie, tey prawdy y razem oddzielności owego Wiażyna świadkiem jest dostatecznym Dekret Ziemski Miński w Kategoryi tychże Panien z Zyżemskiemi zapadły. *Czytać tu ony.*

Niech zatym ony Wiażyn posiadaią sobie czy to ex vi Funduszu, czy też z innego Prawa, ten zaś gdy według Swiadectwa Prawa Owsianego, jest po Funduszu pózniey sposobem daru przydany, niemniey gdy od owego Wiażynia, naturą swoią jako z inney ręki dostały jest oddzielny, ani więc do aprobaty ani też przez attynencyą do ich possesyonalnego Wiażynia nie należy, ale prawu dopioro W. Boharewicza podlega.

§.

Mimo te pierwsze kwestye jakie się rozwiązały, formuią jeszcze Panny Benedyktynki czwarty za sobą ztąd argument: że Przywiley W. Boharewicza po dacie Konstytucyi 1778 wzięty być udaią, a że ta Konstytucya nie inne Przywileje, tylko aż po dzień swego nestania wyższe zostawiła in vigore, ten więc W. Boharewicza Przywiley jako mienią być po Konstytucyi pòznieyszym, tak ony przeto za nieważny rozumieią.

R. Gdyby tak było w istocie, to jest gdyby data Przywileju była pòznieysza od datty nastania Konstytucyi 1778 titulo „ *Kaduki* „ nic pewnieyszego, że konwinkowałyby Panny tym argumentem naymocniey, y samby wtedy W. Boharewicz swego Procederu odstąpił.

Ale że ta opinia, czyli impressya Panien niezgadza się z prawdą, bo Przywiley jest pierwszy, niżli nastanie Konstytucyi Roku 1778 titulo „ *Kaduki* „ dla tego więc nie W. Boharewicz swego Przywileju, lecz Konwent PP. Benedyktynek swego argumentu odstąpić powinien.

Do utrzymania swego argumentu, nic Panny w dowodzie nie przynoszą, tylko datę Reassumpcyi Seymu „ *Ze się ten zaczął Dnia 5 8bra Ru* 1778. „ a ztąd konkluduią, że Przywiley W. Boharewicza w dniu 16 8bra zapieczentowany, tym samym jest pózniey-szy.

Zgadza się na to W. Boharewicz, że Przywiley jego pźnieyszy od daty Reassumpcyi Seymu, lecz na to się nigdy nie zgadza, żeby nastanie każdey Konstytucyi ile na wolnym Seymie było równe z nastaniem Reassumpcyi Seymu.

Data Reassumpcyi pokazuie początek Seymu ale nieto jak Panny udaią iż wszystkie Prawa w dzień Reassumpcyi stanęły. Inaczey zaś myśląc trzebaby zgodzić się, że czas Sześcio-niedzielny próżno jest na czas dla Seymow Ordynaryinych wyznaczony, albo wierzyć, że mogą wszystkie Prawa w dzień Reassumpcyi stanąć.

Kto wiadom jest porządku Seymowania, ten wiadom jest y tego podziału, iż w dzień Reassumpcyi nic się nie czyni, tylko ułatwiaią obiekcye przeciw Posłom, oraz Elekcya Marszałka, które gdyby się w pierwszy dzień nieskończyły, w trzecim koniecznie kończyć powinne, Prawa zaś żadne że wtedy stanowić się niemogą uczy Konst: 1764 Konwokacyina y 1768. *titulo porządek Seymowania.*

w Dniu następnym po Elekcyi, y przysiędze Marszałka zaczyna się nayprzód Nominacya, Sekretarza, y jego przysięga, potym następuie destynacya od Marszałka osob do Izby Senatorskiey z doniesieniem o Elekcyi, koleyno wyznaczaią się Posłowie jedni

do

do Konstytucyi, drudzy do Examinowania czynności Rady nieustaiącey, toż dopioro do Rachunkow Kommissyi Skarbowey, naostatek do przezierania czynności Kommissyi Edukacyiney, tandem z Izby Senatorskiey do Possełskiey, & Contra idą Delegacye in ordine łączenia się, a na koniec następuie Izb łączenie się, Powitanie Króla &c. co wszystko (lubo więcey niepowinno) zabierać jednak dwa dni według Prawa może, y aktualnie zabiera, a w ten czas znowu, że się żadne proiekta ani proponuią, ani przyimuią, informuie Konst: 1768.

Po złączeniu się Izby Possełskiey z Senatorską rozdaie według Konstytucyi 1775 Regestr Kandydatow do Rady, wespół z przestrogami, jakie osoby, y wiele wybierać się z tych Kandydatow mogą, czyta się ten Regestr publicznie y ułatwiaią czasem oppozycye przeciwko Kandydatom gdy te zachodzą iak mogą zachodzić, Interim oddaie się ten Regestr ku deliberacyi do Dnia następnego każdemu Seymuiącemu aby się namyślił, jakie ma osoby podkreślać. Y na tym tylko ta Sessya kończy się.

Za przystąpieniem w reszcie do Elekcyi osob nayprzód do Rady nieustaiącey, potym Marszałka y Sekretarza Rady, toż dopioro do Kommissyow Skarbowych, jakim obrządkiem te Elekcye idą? jak kalkuluią się wota? y promulguią? kiedy tandem następuią doniesienia o czynnościach Rady, oraz Departameetow? równym sposobem Kommissyow Edukaayiney y Skarbowey przez wyznaczonych do Examinowania? jakie zdarzaią się zażalenia na ktorekolwiek z tych Dykasteryum? jak sequenter czytaią się Pacta Conventa? y do nich przytrafiaią dozwolone z Prawa każdemu z Seymuiących przymowienia się? nakoniec jakie następować powinno zaświadczenie-Radzie, y jey Departamentom (oprócz kwitow które się po rozłączeniu Izb daią) wiele byłoby opisywać przez szczeguł, ale to jednak wiedzieć należy, iż to wszystko stać się powinno w Izbie w Swoich Stanach połączoney. Y że to choć (więcey niewolno) dwie jednak zupełnie Niedziele może według Prawa zaymować, y prawdziwie zaymuie, a w posrzod tego czasu, że się Prawo żadne niestanowi przestrzega Konstytucya 1768 y 1775, pierwsza porządek Seymowania, druga porządek Elekcyi osob do Rady Nieustaiącey opisuią. ce. *Czytał tu one.*

Poki tedy Izby są złączone, które trwaią w swoim złączeniu się do dwóch Niedziel, póty Prawo żadne ustanowione być nie może, zawodnie zatym Panny Benedyktynki Dzień Reassumpcyi Seymu, biorą za Dzień ustanowienia Konstytucyi 1778 titulo „ *Kaduki* „ bo od Reassumpcyi Seymu czyli do 5 8bra zostawuiąc dwie Niedziele na czas, y czynności połączonym Izbom przyzwoite (w ktorym żadne nie stanowią się Prawa) niemożna innego początku na czas do rozłączenia się Izb, zatym do stanowienia Praw właściwy wyznaczyć, tylko chyba Dzień 19 8bra.

Lecz y ten Dzień 19 8bra (choćby on już Przywileiowi W. Bohawicza nieszkodził) kłaść się nie może za dzień nastania Konstytucyi 1778, titulo „ *Kaduki* „ bo wraz po rozłączeniu się Izby Possełskiey, *pierwsze* traktuią się proiekta, około uchylenia, lub zostawienia w swoiey mocy zaskarżonych Rezolucyow Rady, *po nich idą drugie* względem kwitow jakie być maią dane Radzie, y Departamentom? niemniey Kommissyiom Skarbowym oboyga Narodow, oraz osobny Kommissyi Edukacyiney. *W reszcie* każdy Proiekt pierwszego dnia przeczytany, że idzie ad Triduum pod deliberacyą, można o tym wiedzieć z Konstytucyi 1768, która materye Ekonomiczne jako pluralitate konkluduiące się nayprzód przed innemi ułatwiać dysponuie, powtore z Konstytucyi 1776 titulo „ *Objaśnienie ustanowienia Rady nieustaiącey* „ ktora uchylenie lub utrzymanie Rezolucyow Rady, ad pluralitatem oddaie.

417

Zatym między materyami Ekonomicznemi naypierwiey traktuią- cemi się pomieszcza.

Po tych zatym wszystkich materyach, ledwo był traktowany na Seymie Proiekt „o *Kadukach*„ który że niepierwiey przez Seymuiących przyięty, a przez deputowanych podpisany został, tylko dnia 7 9dra *blisko* prawie konkluzyi Seymu, przekonywa, aktykacya tego Punktu Konstytucyi przez deputowanych podpisanego w dniu pomienionym w Grodzie Warszaw: przez Sekretarza uczyniona. *Widzieć tu oblatę.*

Otoż gdy nastanie tey Konstutucyi wywiodło się *w dniu 7 9bra* a ona w swoim brzmieniu rzekła „ *Iż Przywileie do Dnia dzisieyszego wyszłe maią zostawać in vigore*„ Ważny przeto jest W. Boharewicza Przywiley, bo ten mu dany dnia 16 8bra, daleko wyżey przed nastaniem Konstytucyi. Która wszelkie Przywileje nie przed datą Seymu, lecz przed nastaniem swoim wyszłe zostawiła przy mocy.

Daty zaś początku Seymu, że kłaść niemożna za datę każdey Konstytucyi szczegulney na Seymie ustanowioney, naylepiey można przeświadczać czynnościami Seymu w Ru 1773. zaczętego, a w Ru 1775. zakończonego, w którym są Konstyt: jedne w Ru 1773. drugie w Ru 1774. trzecie w Ru 1775. nastałe y exekucyą swoią fixe co do czasu nakazuiące. Na co wolno czytać pierwszą fol: 59. titulo *Kommissya między Dobrami Bakszlami, a Iwiem*, drugą fol: 58. titulo *Kommissya między Brońskim, a Bułhakiem*, trzecią fol: 129. titulo *Kommissya do Miasta Lukomla.*

§.

Daią się naostatek PP. Benedyktynki słyszeć i z takim wnioskiem, że chociażby Przywiley W. Boharewicza był słusznie, i wcześnie wzięty, one jednak traci Wiażynia Puytowskiego nie powinneby quasi inaczey, tylko po otaxowaniu tegoż Wiażynia, i po odłożeniu zań summy, jakaby z taxy wypadła, a to niby dla tego, że Konst: 1635. Dobra takie, któreby były przez osobę wstępuiącą do Zakonu wniesione, a przed professyą nie wyrzeczone, taxować pozwaia, i proceduiącemu o taxę za odłożeniem summ Dziedzictwem oddaie.

R. W ten czas ta Konst: pozwać Krewnym, lub obcym do taxy Dóbr pozwala, kiedy osoba maiąca już na się Dobra po Przodkach, lub Rodzicach przypadłe, wstępuie do Zakonu, a przed Professyą Dóbr tych na osoby Cywilne niezrzeka się *legatur Konst:*

W dzisieyszey Sprawie przypadek iest inny, niemiała bowiem Córka Marcina Owsianego wstępuiąc do Zakonu, Dóbr na się żadnych przypadłych, bo żył ieszcze jey Oyciec a pod życiem Rodziców, że Dzieci nieposiedaią uczy Art: 17. y 40. Roz: 3

Nie ona tedy wniosła Wiażyn Puytowski do Konwentu Wileń: ani też ona alienacyą uczyniła, lecz Oyciec jey Marcin Owsiany Aktor w tedy Puytowskiego Wiażynia sam alienacyą popełnił przez donacyą, którą uczynił Prawem w Ru 1640. Aug: 2. wydanym.

Gdyby Córka Owsianego (bez zapisu Oyca) wniosła za sobą Wiażyn Puytowski, tenby zwrócił się nazad do cywilnego Stanu ieśli nie pierwiey, to przynaymniey po ustałym życiu tey Córki według Statutu de monialibus, który Konst: 1635. reassumowała.

Ale że Marcin Owsiany Prawem swoim darownym, nie Córce do Zakonu idącey, lecz Konwentowi ten Folwark oddał, i przeto Konwent acz po śmierci Córki Owsianego Folwarku jednak nie zwracał, on więc jako się wzmieniło alienacyą uczynił, a zatym jako na ten przypadek Konst: 1635. nie nakazała Taxy i repozycyi summy, tak pretensya o tę taxę i repozycyą summy uchylić się, a folwark Wiażyn Prawu Kaduka podlegać powinien.

Reszta w Produkcie i Petytach.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0025471

